

Symbiosis

THOMAS RYCKEWAERT /
PLATFORM 0090

Van spreker tot preker

Evelyne Coussens

Gezien op 05 augustus 2026
Royal North Sea Yacht Club
Oostende, in het kader van TAZ26

Wat kan de verbeelding voor de wetenschap betekenen? Waar helt verbeelding over naar fantasie met een gevaarlijk potentieel? In de korte *lecture performance* 'Symbiosis' maakt Thomas Ryckewaert de vraag tastbaar. 'Symbiosis' is een kraakheldere wetenschappelijke uiteenzetting en een spannende psychologische thriller in één.

07 AUGUSTUS 2026

Ryckewaert is bioloog, filosoof, theatermaker en *Einzelgänger* binnen het podiumveld. Zijn voorstellingen hebben een wetenschappelijke basis waarop de fictie – en dus de twijfel – stevast inbreekt. In de meeste performances speelt hij zelf; in sommige, zoals 'Chaos' (2023) brengt hij ook zijn persoonlijke verhaal mee. In zijn oeuvre worstelen de bioloog en de filosoof om de vraag waar in een door ratio gedomineerd wereldbeeld de mens verschijnt, betekenis krijgt. De theatermaker giet die worsteling vaardig in een strak esthetisch universum, een vorm die je naar binnen zuigt, als een zwart gat.

Wereldvreemde professor

Zo ook in 'Symbiosis', een schijnbaar onschuldige, korte 'les' in een klein dompig lokaaltje. Zwaar houten bureau, mappen op het bureaublad, een ouderwetse projector met slides. De man die ons verwelkomt is het archetype van de houterige, wat wereldvreemde professor: hij spreekt beheerst, overdreven formeel zelfs. Maar ergens, in een trilling van een stem, in een oogopslag, broeit de waanzin.

Ryckewaert laat zijn personage stap voor stap, met een bijna mechanische en onweerlegbare voortgang, zijn verhaal vertellen. Het is een les die je een beetje moet uitzitten, zoals dat gaat met een echt lesuur. De spreker start gelijktijdig aan beide uiteinden van het spectrum wetenschap-fantasie. Evolutiebiologen buigen zich al sinds de jaren 1950 over de 'Fermi-paradox': hoe komt het dat enkel op onze aarde complex leven lijkt te zijn ontstaan, terwijl er toch miljarden planeten als de onze zijn in het heelal? Enrico Fermi, die mee de atoombom ontwikkelde, stelde die vraag voor het eerst: "Where is everybody?"

De mens op zoek naar één en hetzelfde fenomeen: complex leven.

Net in die periode duiken ook de eerste meldingen op van UFO's: de 'vliegende schotels' die doen veronderstellen dat er ook op andere planeten complexe, misschien zelfs nog meer geavanceerde vormen van leven bestaan. De mens kijkt tegelijkertijd naar binnen, in zijn diepste zelf tot op moleculair niveau, en naar buiten, naar de kosmos, op zoek naar één en hetzelfde fenomeen: complex leven.

Darwin voorbij

Darwins evolutietheorie (waarover Ryckewaert overigens in 2009 al theater maken met de 'Darwintrilogie') vormt in die zoektocht een dogmatische basis: de idee dat de evolutie nooit grote sprongen neemt maar op basis van hele kleine stapjes voortschrijdt, met toeval en strijd als onderliggend mechanisme. Onze spreker neemt ons echter mee in het denken van de Russische botanicus Konstantin Merezjovski, die de idee van symbiogenese lanceerde: een 'fusie'-theorie waarbij niet concurrentie, maar samenwerking de basis vormt (de Russische anarchist Peter Kropotkin trok er later de politieke consequenties van).

De Amerikaanse biologe Lynn Margulis streed haar hele leven om de ideeën van de in marginaliteit gestorven Konstantin Merezjovski te bewijzen en verder te ontwikkelen. De idee dat er zoiets mogelijk is als een 'sprong' van enkelvoudige naar complexe bacteriële vormen vereist een geloof in een vorm van evolutionaire verbeelding die door Darwin en de zijnen radicaal werd weggeduwd. De symbiose-theorie heeft dus niet alleen een sterk politieke bijklank (de mens heeft zich ontwikkeld dankzij samenwerking, niet dankzij strijd) maar het vertelt ook dat de evolutie wel degelijk vooruitsnelt dankzij een stevige portie fantasie.

De verbeelding dringt binnen, in haar meest doorgedreven, soms duistere vorm.

Helder. Op het moment dat onze spreker zichzelf en zijn eigen 'ontwikkeling' in het verhaal brengt, de manier waarop de dwang van Darwin ook in zijn tijd als jonge student nog de adem beneemt, kantelt 'Symbiosis'. Er ontstaat, ook dankzij de aanzwellende theatrale effecten (rookmachine, lichtgebruik) een scheur in de verder kurkdroge context van intellectuele informatieoverdracht. De verbeelding dringt binnen, in haar meest doorgedreven, soms duistere vorm. De coronapandemie met bijbehorende complottheorieën hebben ons getoond wat er mogelijk is wanneer de dogmatische sluier die sinds de verlichting over de wetenschap ligt scheurt: er ontstaan vrijheid en kritisch denken, maar in het verlengde daarvan ook de gevaren van een singulier geloof waaronder geen gedeelde grond meer zit.

Alles houdt verband met alles

De ogen van onze spreker vlammen op, hij heeft zichzelf nauwelijks nog in bedwang, wanneer hij alle lijntjes samenknoot, die tussen de zelfmoord van Merezjovski, de UFO-waarnemingen boven Washington, het (eerste) huwelijk van Margulis met astronoom Carl Sagan – een ster aan het wetenschapsfirmament die onvermoeibaar speurde naar buitenaards leven – en haar latere onttakeling als wetenschapper, wanneer ze zagezegd van het padje afraakt. Toeval, dat centrale begrip uit Darwins evolutietheorie, blijkt dan toch

niet te bestaan...?

Onbehagen over het feit dat er op de grote vragen van ons bestaan vandaag nauwelijks nog collectief gedeelde antwoorden kunnen worden geformuleerd.

De spreker wordt preker, hij zaait nu twijfel van de meer bedenkelijke soort, maar de uiterste consequenties van zijn theorieën verheldert hij niet – die legt hij, zoals elke goede complotdenker, met een betekenisvolle blik bij ons. De diaprojector gaat op zwart, bladzijden aan wetenschappelijk fundament worden dat zwarte gat ingezogen. We blijven achter met een onbehagen dat verder reikt dan deze voorstelling. Het is het onbehagen over het feit dat er op de grote vragen van ons bestaan vandaag nauwelijks nog collectief gedeelde antwoorden kunnen worden geformuleerd. Uiteindelijk zijn we alleen met onze vragen.